

LIMBURG: KWALITEITSREGIO?

De provincie Limburg is nu bijna een jaar bezig met het ontwikkelen van Integraal Omgevingsbeleid. Dat wil zeggen: samenhangend beleid voor natuur en milieu, water, ruimte, economie, mobiliteit en welzijn. De integrale, samenhangende aanpak zal in 1999 - mits Provinciale Staten begin volgend jaar hun vertrouwen in de aanpak uitspreken - geconcretiseerd worden in het Provinciaal Omgevingsplan Limburg. In dit kader wordt naartoe gezocht naar overkoepelende uitgangspunten en verbindende leidraden. Eén van die centrale concepten wordt waarschijnlijk: Limburg kwaliteitsregio.

Een ambitieus idee, zeker als we naar de huidige situatie van natuur, milieu en landschap kijken.

Met name in Noord- en Midden-Limburg is het nog steeds droevig gesteld met de kwaliteit van de genoemde drie aspecten van het landelijk gebied. De verzuring neemt niet echt af, de belasting met vooral ammoniak blijkt nog ver boven de streefwaarden te verkeren: in de buurt van de 6000 in plaats van 600 mol per ha per jaar. Een recente analyse door de provincie Limburg van de toestand van de 28 prioritair verdrogings-gevoelige (en verdroogde) natuurgebieden laat zien dat de resultaten uiterst beperkt zijn: het aantal gebieden waar vooruitgang is geboekt is even groot als het aantal gebieden waar de verdroging is toegenomen.

Ten aanzien van andere natuurgebieden zijn er plaatselijk successen geboekt. Denk aan het herstel van de kwelafhankelijke biotopen in het Haeselaersbroek, aan het herstel van voedselarme vennen onder andere nabij Weert en op de Beegderheide. Ook een aantal natuurontwikkelingsprojecten o.a. de terreinen van de Stichting Ark langs de Maas, het voormalige zweefvliegveld bij Schinveld en diverse beekherstelprojecten laten zien dat in korte tijd bijzondere natuurwaarden kunnen terugkeren. De vraag is in de eerste plaats of het realistisch is om er naar te streven dat Limburg een kwaliteitsregio wordt wat natuur en milieu betreft. En in de tweede plaats: wat zouden die bijzondere kwaliteiten dan moeten zijn waarmee Limburg zich kan (gaan) onderscheiden van de rest van Nederland en wellicht zelfs van aangrenzende Duitsland en België.

Voor Zuid-Limburg is het bereiken van een voor Nederland hoog kwaliteitsniveau naar mijn idee haalbaar mits we een forse stap verder gaan op de ingeslagen weg. Indien in Zuid-Limburg de overeengekomen ecologische hoofdstructuur gerealiseerd wordt ontstaat er ca. 5000 ha extra natuur in dit gebied. De ervaring van de afgelopen decennia laat zien dat dat natuur met een relatief hoge diversiteit zal zijn ook al is de omvang van de natuurgebieden in Zuid-Limburg bijna overal beperkt: alleen de Vaalser- en Vijlenerbossen en de Brunsummerheide zijn groter dan 500 ha. Om een ten opzichte van de aanliggende Belgische en Duitse gebieden vergelijkbaar niveau te halen is er meer nodig.

Om een voor de gewone man herkenbaar hoger kwaliteitsniveau te halen is het onder meer nodig dat de natuurgebieden stiller worden. Het verschil met stadsparken is - met name door het alom aanwezige verkeerslawaaï - nu te gering.

Ook is het nodig dat het wild meer te zien is. Wellicht dat de nieuwe regels voor de jacht in het kader van de Flora- en Faunawet dit bewerkstelligen maar ik denk dat meer maatregelen nodig zijn.

Daarnaast zou Zuid-Limburg zich als kwaliteitsregio kunnen manifesteren door er voor te zorgen dat er meer natuur nabij en in de stad - in de dagelijkse leefomgeving - te zien en te beleven is. Dit is te bereiken door bij aanleg van nieuwe wijken én bedrijventerreinen van meet af aan meer groen in te bouwen - een aanpak die al enige tijd in zwang is maar die een nadrukkelijker ecologisch karakter kan krijgen. Natuur nabij de stad kan in allerlei vormen aangelegd worden, zowel in de vorm van bos - zoals de gemeenten in oostelijk Zuid-Limburg willen: 900 ha extra bos nabij de stad - als in de vorm van halfopen, begraasde gebieden waarvan er onder andere in Maastricht inmiddels diverse zijn gecreëerd.

Wellicht net zo aantrekkelijk en effectief is het aanleggen (of herstellen) van een aanzienlijk dichter netwerk van natuur- en landschapselementen rondom de ste-

den: ecologisch beheerde percelen en perceelsranden, hoogstamboomgaarden, struwelen langs wegen en paden, houtwallen op perceelsgrenzen enzovoorts. In veel gevallen kan daarmee ook iets van de historische perceelsindeling en van de cultuurhistorische eigenheid weer zichtbaar gemaakt worden.

In Noord- en Midden-Limburg is het met de milieukwaliteit slechter gesteld dan in het zuidelijk deel van de provincie. Er is echter hoop: een grootscheepse herstructurering van de landbouw in het gebied wordt voorbereid. Het rijk heeft zich daarbij ten doel gesteld de ecologische hoofdstructuur in tien jaar te realiseren.

Daarnaast liggen er kansen doordat het noorden van de provincie veel ruimer beplant is met bossen. In de bossen, zowel die van particulieren als die van de natuurbescherming is nog een grote mate van natuurkwaliteitsverhoging mogelijk zelfs met handhaving van een zekere mate van houtoogst. Meer open plekken en stroken met lage vegetaties, dunningen ten behoeve van de gewenste toename van loofhoutsoorten, spontane verjonging bevorderen, meer dood hout, inheemse boomsoorten extra kansen geven en zonodig herintroduceren: het zijn maatregelen waarmee in ca. 15 jaar een monotoon Grovedennen-bos met behoud van de productiviteit aanzienlijk meer natuurkwaliteit kan krijgen.

Voor de hele provincie geldt dat we een vooruitgeschoven positie in Europa bezetten. Dit heeft als prettige bijkomstigheid dat veel bijzondere soorten die hier uitgestorven of bijna uitgestorven zijn nog heel dicht in de buurt zitten en regelmatig de voor hen niet bestaande landsgrenzen oversteken. Denk aan Otter, Bever, Lynx, Wild zwijn, Visarend en Oehoe. Maar ook aan tal van plantensoorten die na de Maashoogwaters van '93 en '95 plots weer teruggekeerd bleken te zijn.

Ook daarmee zou Limburg - als de inspanningen voor natuurherstel preciezer en gericht worden ingezet - zich kunnen profileren. Ik denk onder andere aan de mogelijkheden voor het creëren van een Otterleefgebied. Met iets meer inzet van middelen had het er mijns inziens al kunnen zijn; langs de Swalm, langs de Geul of in een deel van het Maasplassen-gebied.

Hetzelfde geldt voor de Bever: hij blijft al enige jaren in de provincie, maar voor het gebied er om heen mikt de betreffende gemeente helaas op een golfbaan. Indien de gemeente Bergen er alsnog voor kiest om in het laaggelegen gebied tussen de naaldbossen een gebied te creëren met wilgenbossen en broekbossen en er bovendien - conform de plannen voor de ecologische structuur in het Maasdal - een groot nat natuurgebied gecreëerd wordt langs de Maas in de gemeente Bergen dan kan zich in die gemeente met enige hulp waarschijnlijk een bestendige Beverpopulatie ontwikkelen. De gemeente kan zich dan daarmee - en met een Beverbezoekerscentrum? - profileren.

Minstens zo kansrijk is een Beverpopulatie in het Roerdal en Vlootbeekdal mits er daar enige vaart wordt gemaakt met het creëren van de overeengekomen nieuwe natuurgebieden in die beekdalen. De Bever is er al: stroomopwaarts in het Duitse deel van het Roerdal.

Door de geschetste ingrepen in de volle omvang in de hele provincie toe te passen kan de provincie zich een echt groen imago verwerven. De daardoor toenemende recreatieve druk zullen we mijns inziens op de koop toe moeten nemen. De recreatie-toename heeft minder nadelige gevolgen dan de toename van vele andere vormen van bedrijvigheid, mits de druk (te) zoveel mogelijk geleid wordt naar en gespreid wordt over de minst kwetsbare gebieden.

Kort samengevat: er liggen nog veel kansen en mogelijkheden voor het realiseren van een natuurkwaliteitsregio. Om die te benutten zullen we over een breder front - binnen en buiten de ecologische hoofdstructuur, zowel met hulp van overheden als van particulieren en particuliere organisaties - actiever aan herstel van natuur en landschap moeten werken.

Binnen Provinciale Staten lijkt daar inmiddels een breed draagvlak voor te ontstaan. Over enkele maanden (maart 1999) kunt u hen daarbij een steuntje in de rug geven!

Torben Mulder